

Zenobia Knakiewicz

1923–2011

Profesor Wacława Zenobia Knakiewicz odeszła nagle 3 stycznia 2011 roku. Dla wszystkich, którzy podziwiali jej niezłomność, siłę ducha oraz umiejętność przewycięzania własnych słabości i przeciwieństw losu, było to szokujące i trudne do uwierzenia. Profesor Knakiewicz do ostatnich chwil pozostawała twórcza i aktywna zawodowo. Jeszcze kilka dni przed śmiercią złożyła w wydawnictwie ostateczną wersję poświęconej zagadnieniom pieniądza książki przygotowanej pod jej redakcją naukową. Niestety, nacieszenie się tą książką nie było już jej dane. Można się jednak spodziewać, że – jako perfekcjonistka – nie byłaby z efektu finalnego w pełni zadowolona, myśląc już o kolejnym, poprawionym wydaniu.

Zenobia Knakiewicz urodziła się 5 kwietnia 1923 roku w Gnieźnie. Tam spędziła lata dzieciństwa i wczesnej młodości. Po wybuchu wojny wraz z rodziną trafiła z rodzimego miasta do Nałęczowa. Jak sama wspominała, chyba cudem udało się jej uniknąć wywozu na przymusowe roboty do hitlerowskich Niemiec.

Z Nałęczowem wiązały się następne lata jej życia. Tam w czasie okupacji uczęszczała do gimnazjum handlowego i tam też, w tej samej szkole, rozpoczęła swoją drogę zawodową, podejmując 12 września 1944 roku pracę sekretarki. Po zdaniu matury Zenobia Knakiewicz kontynuowała w nim pracę jako nauczycielka przedmiotów zawodowych: księgowości, organizacji i techniki handlu oraz arytmetyki. Pracując zawodowo, we wrześniu 1946 roku rozpoczęła studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Tu również podjęła swoją kolejną pracę w Centralnym Zarządzie Państwowych Nieruchomości Ziemijskich, najpierw jako księgowa, potem księgowa bilansowa oraz rewident. Gdy we wrześniu 1950 roku zlikwidowano tę jednostkę, zatrudniła się wówczas jako rzeczoznawca rachunkowości rolnej w Biurze Organizacji Rachunkowości. Jak sama później wspominała, rachunkowość była dla niej prosta i przejrzysta, a w pracy tej wydatnie pomagała jej swoista „żyłka detektywistyczna”.

Jeszcze wcześniej, bo w marcu 1950 roku, Zenobia Knakiewicz zdała egzamin dyplomowy na Akademii Handlowej w Poznaniu. Natomiast w styczniu 1955 roku została przyjęta na eksternistyczne studia magisterskie w ówczesnej Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na seminarium magisterskie w Katedrze Finansowania

Gospodarki Narodowej. Studia te łączyła umiejętnie z pracą zawodową w Warszawskim Centralnym Zarządzie Selekcji Roślin. Już wtedy zdradzała zamiłowanie do pracy pedagogicznej, co zaowocowało podjęciem 1 września 1955 – a zatem jeszcze w czasie studiów – pracy na stanowisku asystenta w Katedrze Finansów i Kredytu na Wydziale Finansów WSE. Mimo dużych obciążeń dydaktycznych i zawodowych ciągle doskonaliła swoje umiejętności i pogłębiała wiedzę z zakresu finansów, bankowości i historii myśli ekonomicznej.

Studia ukończyła w 1957 roku. W październiku tego roku uzyskała również awans na starszego asystenta. Kolejne stopnie naukowe także zdobywała w poznańskiej Uczelni. Doktoryzowała się w 1964 roku, broniąc rozprawy *Deflacja polska 1930–1935*, a w 1981 roku habilitowała się na podstawie pracy *Teorie pieniądza niezależnego i ich zastosowanie*. Praca doktorska została opublikowana w 1967 roku przez Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne i mimo upływu czasu ciągle należy do najczęściej cytowanych książek pracowników Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. 1 października 1982 roku Profesor objęła stanowisko docenta, a w 1991 roku została mianowana na stanowisko profesora nadzwyczajnego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Całą karierę zawodową Profesor Knakiewicz związała z naszą Uczelnią. Pracy nie przerwała mimo przejścia na emeryturę w 1993 roku. Pozostając aktywna zawodowo w Katedrze Bankowości, prowadziła wykłady między innymi z międzynarodowych stosunków finansowych, nauki o pieniądzu i współczesnych systemów pieniężnych. Niemal do samego końca prowadziła również seminaria licencjackie i magisterskie, będąc promotorem niemal 200 prac magisterskich i dyplomowych, a także 3 prac doktorskich. Profesor Knakiewicz wykształciła wielu znakomitych fachowców zarówno dla praktyki gospodarczej, jak i pracy naukowej. Do legendy przeszło jej niesamowite oddanie i dokładność, jakiej wymagała od swoich podopiecznych i samej siebie.

Na Uczelni Profesor pełniła wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1981–1987 była kierownikiem Zakładu Międzynarodowych Stosunków Finansowych, a w latach 1988–1993 prodziekanem Wydziału Planowania i Zarządzania. Ponadto podejmowała się wielu obowiązków na rzecz studentów (między innymi jako opiekun domu studenckiego, przewodnicząca Wydziałowej Komisji Stypendialnej czy przewodnicząca Wydziałowej Komisji ds. Praktyk Studenckich). Swoją aktywność przejawiała również w dziedzinie współpracy z absolwentami (jako członek, a następnie przewodnicząca Uczelnianej Komisji ds. Współpracy z Absolwentami).

Działalność Profesor Zenobii Knakiewicz nie ograniczała się tylko do macierzystej uczelni. Pełniła ona bowiem również liczne funkcje społeczne, zwłaszcza jako członek Rady Naukowej przy Prezesie NBP (1992–1997) oraz członek (od 1967 roku) Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN, w której to organizacji pełniła też funkcję członka Komisji Rewizyjnej (w latach 2002–2005) i członka Zarządu Towarzystwa (lata 2005–2008). W każdej z tych działalności łączyła zapał społecznika z sumiennością i pracowitością.

Za swoje zasługi była wielokrotnie nagradzana i odznaczana. Otrzymała między innymi Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1983), Złoty Krzyż Zasługi (1975) Medal Komisji Edukacji Narodowej (1993), a także Medal Honorowy za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej (1986). Wielokrotnie uzyskiwała również nagrody ministra oraz rektora za pracę naukową, dydaktyczną i organizacyjną.

Profesor Zenobia Knakiewicz opublikowała ponad 100 prac obejmujących monografie, artykuły i recenzje. Jej zainteresowania badawcze były bardzo rozległe, poczynając od teorii pieniądza i polityki pieniężnej, poprzez zjawiska inflacji i deflacji, międzynarodowych systemów walutowych, finansów międzynarodowych, bankowości, aż po historię myśli ekonomicznej. Charakterystyczne jest, że jeszcze w ostatnich latach pod jej redakcją naukową przygotowano w wydawnictwie uczelnianym dwie monografie dotyczące teoretycznych i praktycznych aspektów funkcjonowania współczesnego pieniądza: *Współczesny pieniądz w teorii i praktyce* (2006 i 2008) oraz *Teorie pieniądza. Od pieniądza towarowego do fiducyjnego* (2011). Osobne, szczególne i poczesne miejsce w jej dorobku zajmuje redakcja kolejnych (trzech) wydań monografii *Byli wśród nas*, zawierającej wspomnienia i biogramy dotyczące pracowników naszej Uczelni.

Profesor Knakiewicz nigdy przy tym nie przestała rozwijać się naukowo, ciągle formułowała nowe koncepcje i wnikliwie badała zmiany zachodzące w gospodarce światowej, w tym zwłaszcza – co było jej ostatnią pasją – system walutowy obszaru euro. Na zawsze pozostanie w naszej pamięci jej oddanie pracy naukowej, ciekawość badawcza i temperament polemiczny, uosabiające wszystko to, co najlepsze w polskiej tradycji naukowej. Warto tu także nadmienić, że najnowsze światowe trendy w zakresie teorii pieniądza i polityki pieniężnej są zgodne z formułowanymi przez nią od dawna koncepcjami i predykcjami. Na przykład obecnie, a tak zawsze twierdziła Pani Profesor, powszechnie akceptuje się endogeniczność pieniądza i jego nominalistyczny charakter. Coraz więcej zwolenników zyskują też prace do niedawna niemal zapomnianego, a propagowanego już kilkadziesiąt lat temu przez Profesora Knakiewicz, szwedzkiego ekonomisty Knuta Wicksella.

Można również śmiało stwierdzić, że Zenobia Knakiewicz stanowiła swoisty łącznik między różnymi etapami rozwoju naszej Uczelni, przyczyniając się do ciągłości poznańskiej szkoły ekonomii. Była bowiem również współorganizatorką i sekretarzem legendarnego już (na poły prywatnego) seminarium naukowego prof. Edwarda Taylora. Była też pierwszym czytelnikiem, powiernikiem i osobą przechowującą rękopisy prac profesorów: Edwarda Taylora, Janusza Wierzbickiego i Józefa Zajdy. Również ona zdecydowała w 1986 roku o opublikowaniu pracy prof. Zajdy *Kierunki polityki walutowej w okresie międzywojennym*. Także jej prof. Taylor, ufając bez zastrzeżeń, powierzył na przechowanie trzeci tom *Historii rozwoju ekonomiki*, którego opublikowanie w PRL nie było możliwe. To zatem, że publikacja ta ostatecznie ujrzała światło dzienne, było możliwe właśnie dzięki Profesor Knakiewicz, która podjęła decyzję o jej ujawnieniu i publikacji dopiero w 1991 roku, a więc już po zmianie ustrojowej.

Jeszcze większą bodaj legendą niż jej osiągnięcia naukowe owiana jest praca Profesor Zenobii Knakiewicz jako dydaktyka. Nawet wśród studentów, którzy nie mieli z nią kontaktu, krążyły opowieści o słynnych (trwających kilka godzin) egzaminach ustnych z prowadzonych przez nią przedmiotów. Dzisiaj, w dobie wszechobecnych testów czy prezentacji, egzaminy te wspomina się jako swoisty test dojrzałości, pasowanie na pełnoprawnego studenta. Niezapomniane pozostaną też wielogodzinne dyskusje, obowiązkowo przy herbacie i ciasteczkach, na seminariach magisterskich i doktorskich. Mimo sprzeciwów, czasem irytacji i zmęczenia, zazwyczaj okazywało się, że to właśnie Pani Profesor miała rację. Jej upór i dbałość o szczegóły pozwalały przy tym rozwinać u współpracowników zarówno wiedzę, warsztat, jak i umiejętność stawiania właściwych pytań. Jej niespożyta energia i ciekawość, o dziwo jeszcze rosnąca wraz z wiekiem, stanowiły i stanowią do dziś niewyczerpane źródło inspiracji. Miała przy tym Profesor Knakiewicz tę właściwość wybitnych nauczycieli, że ze swoich uczniów potrafiła wydobyć to, co najlepsze.

Jej ciekawość świata wyrażała się licznymi podróżami, często w dość dalekie i egzotyczne strony. Wycieczki owocowały wieloma przygodami i przeżyciami, którymi Profesor dzieliła się chętnie po powrocie. Słuchało się ich zawsze z ciekawością, podobnie jak jej wspomnień, czy to z lat wojennych, czy ze współpracy z prof. Taylorem, czy też z innymi znanymi osobistościami. Barwne anegdoty i wspomnienia były świadectwem czasu, który przeminął, i ludzi, których już nie ma. Dzięki Pani Profesor nie odeszli jednak na zawsze, zdążyła bowiem przekazać pamięć o nich kolejnym pokoleniom.

W naszej pamięci pozostanie również Zenobia Knakiewicz skarbnicą rad, doświadczeń i opowieści pozwalających odnaleźć ducha dawnych czasów, uniwersalnych prawd i prostych, choć jednocześnie tak trudnych do przestrzegania, wartości i zasad. Jej powiedzonka, dowcipy, tyrady i cięte riposty ciągle są żywe, dostarczając nadal radości i wzruszeń.

Przed wszystkim Profesor Zenobia Knakiewicz była jednak osobą niezłomnych zasad i wartości. Nawet w okresach skomplikowanych warunków zewnętrznych, jak też trudnych dla niej osobiście, zawsze postępowała właściwie, stanowiąc wzór dla innych. Była bowiem również niezłomną patriotką, osobą głęboko wierzącą, filantropką, zawsze wspierającą w miarę swoich możliwości wiele innych potrzebujących pomocy osób. Jest pamiętana jako osoba życzliwa, otwarta, pomocna i skłonna do poświęceń, a jednocześnie fascynująca i barwna, z którą spotkanie pozostaje niezapomnianym i wzbogacającym przeżyciem.

*Michał Jurek
Paweł Marszałek*